

KOKOONTUVA-PÄIVÄTOIMINTA
RUSKATALOJEN PALVELUYHDISTYS RY:SSÄ

Maija Vihervirta
Opinnäytetyö, syksy 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Länsi, Pori
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Vihervirta, Maija. Kokoontuva-päivätoiminta Ruskatalojen palveluyhdistys ry:ssä. Diak Länsi, Pori, syksy 2011. 46 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma.
Sosionomi (AMK).

Opinnäytetyö oli kehittämishanke, jonka tavoitteena oli laatia toteuttamiskelpoinen suunnitelma vanhusten päivätoiminnasta Ruskatalojen palveluyhdistys ry:n käyttöön.

Tavoitteena oli, että suunnitelmalla voitaisiin vastata vanhustyön valtakunnallisiin laatusuosituksiin, Porin kaupungin vanhustyön tulevaisuuden suuntauksiin ja tukea Ruskatalojen palveluyhdistyksen vuoteen 2015 asettaman vision täyttymistä.

Hanke aloitettiin tutustumalla vanhusten päivätoimintaan yleensä, Ruskatalojen palveluyhdistyksen toiveisiin sekä yhdistämällä näitä vanhustyön tulevaisuuden suuntauksiin. Hankkeen aikana tehtiin yhteistyötä tapaamalla Ruskatalojen yhteyshenkilöä säännöllisesti ja teettämällä pieni kysely suhtautumisesta päivätoimintaan ja suunnitelman sisällöstä Ruskatalojen toimipisteiden palvelujohtajille, palveluohjaajille, virikevastaavalle sekä viriketyöntekijöille.

Hankkeen tuloksena saatiin vanhusten päivätoiminnan suunnitelma, joka nimettiin Kokoontuva-päivätoiminnaksi. Suunnitelma sisältää esittelyn ennaltaehkäisevästä ja kotona asumista tukevasta vanhusten päivätoiminnasta. Sen tavoitteena on olla kokonaisvaltaista ja kuntouttavaa toimintaa koko vanhuksen toimintakyky huomioon ottaen ja keskittyen sosiaaliseen osallisuuteen ja henkiseen hyvinvointiin.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että suunnitelma on ajankohtainen ja täyttää kehittämishankkeelle asetetut tavoitteet. Ruskatalojen toimipisteet ovat resursseiltaan erilaiset, joten suunnitelmasta oli laadittava yleisluontoinen. Suunnitelman pohjalta voi kuitenkin lähteä toteuttamaan vanhusten päivätoimintaa.

Asiasanat: kehittämishanke, vanhus, kuntouttava, kokonaisvaltainen, toimintakyky

ABSTRACT

Vihervirta, Maija. Holistic and Rehabilitative Daytime Activities for the Elderly. 46 p., 2 appendices. Language: Finnish. Pori. Autumn 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Social Services, Option in Social Services and Education.
Degree: Bachelor of Social Services.

The thesis was a development project, which was meant to develop a viable plan for daytime activities for elderly people to use by a service association called Ruskatalojen palveluyhdistys ry. It produces apartments, catering and nursing for the elderly.

The aim of this project was to meet the nationwide quality guidelines and future trends in elderly care and to help to achieve visions the service association has.

The project was started by getting to know daytime activities for the elderly, wishes of the association and how they can be combined to meet the future trends of the work with the elderly. The development project was made in co-operation with the service association. Co-operation was also made by asking service manager's, service supervisor's and recreation worker's comments about daytime activities and feedback about the plan.

As a result of the development project a plan for daytime activities for the elderly was created. It was named Kokoon tuuva-daytime activity. It is a demonstration of precautionary and supportative non-institutional social care with the elderly. Its intention is to be rehabilitative, holistic and to support functional ability. It targets to social participation and mental wellbeing.

In conclusion, the plan for daytime activities for the elderly is topical and meets the aims of this development project. The different premises of the service association have different resources so the plan is quite general. It is still possible to create daytime activities based on this plan.

Keywords: development project, the elderly, rehabilitative, holistic, functional ability

SISÄLLYS

SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISHANKE JA SEN TAVOITTEET	7
3 TYÖN TAUSTALLA VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	9
3.1 Ruskatalojen palveluyhdistys ry yksityisenä palvelutuottajana	9
3.2 Vanhuspalveluiden suuntaukset Porissa ja valtakunnallisesti	10
3.3 Päivätoiminta palvelutuotteena ja osana vanhustyön palvelujärjestelmää	11
4 PÄIVÄTOIMINNAN SUUNNITELMAN SISÄLLÖN RAKENTUMINEN	13
4.1 Kokonaisvaltaisuus ja kuntouttava työote päivätoiminnassa	15
4.2 Päivätoiminta toimintakykyä tukemassa	16
4.3 Ruskatalojen palveluyhdistyksen resurssit päivätoiminnan toteuttamiseen	19
4.4 Rahoitus	21
4.5 Laatu ja sen arviointi	22
5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS JA TUOTOKSET	24
5.1 Toteutuksen prosessi	24
5.2 Tuotoksen esittely	26
6 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI	29
7 YHTEENVETO JA POHDINTA	31
LÄHTEET	34
LIITE 1: KYSELY KOKOONTUVA - PÄIVÄTOIMINNASTA	37
LIITE 2: SUUNNITELMA KOKOONTUVA - PÄIVÄTOIMINNASTA	39

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö on kehittämishanke, jonka aiheena on vanhusten päivätoiminta. Tavoitteena on laatia toteuttamiskelpoinen suunnitelma vanhusten päivätoiminnan toteuttamiseen Ruskatalojen palveluyhdistys ry:n palvelutaloissa.

Ruskatalojen palveluyhdistys ry on yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelematon vanhuspalveluita tuottava yhdistys. Se toimii neljässä toimipisteessä Porissa, Ruskakodissa, Ruskahovissa, Ruskalinnassa ja Ruskalassa. Yhdistys on asettanut visioonsa vuoteen 2015 toimia vanhustenhuollon edelläkävijänä tuottaen ja kehittäen laadukkaita sekä hyvinvointia tukevia palveluita ikäihmisille Porissa ja sen yhteistoiminta-alueella.

Valtakunnalliset vanhustyön laatusuositukset ja suuntaukset nostavat ehkäisevän ja toimintakykyä tukevan toiminnan lisäämisen ja käyttöönoton tulevaisuuden suuntaukseksi. Tavoitteena on, että vuoteen 2012 mennessä 91-92 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä henkilöistä asuu kotona itsenäisesti tai kattavan palvelutarpeen arvioinnin perusteella myönnettyjen sosiaali- ja terveyspalveluiden turvin.

Porin kaupunki linjaa ennaltaehkäisevän työn lisäämisen ja kehittämisen, omaishoitajien tukemisen, intervallipaikkojen lisäämisen, virkistystoiminnan järjestämisen kaupungin reuna-alueille, keskustan vanhusten virkistystoiminnan lisäämisen ja neuvontapisteen perustamisen nykyisiä palveluja laajentamalla ja uudelleen organisoimalla tulevaisuuden tehtäväkseen.

Kokonaisvaltainen ja kuntouttava päivätoiminta ottaa huomioon vanhuksen toimintakyvyn eri osa-alueet, toimii ongelmia ennaltaehkäisevänä, tukee vanhuksen omassa kodissaan asumista ja vastaa edellä mainittuihin vanhustyön tuleviin tarpeisiin sekä suuntauksiin.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi vanhusten päivätoiminnan suunnitelma nimeltä Kokoon tuuva-päivätoiminta Ruskataloissa. Suunnitelma laadittiin taustalla vaikuttavien

vanhustyön tekijöiden pohjalta ja sisällölle haettiin perusteluita teorialiedosta eri lähteistä.

Kehittämishankkeen onnistumisen arviointia varten päivätoiminnasta ja suunnitelman sisällöstä laadittiin muutamien kysymysten kysely, johon pyydettiin vastaamaan Ruskatalojen palveluyhdistyksen toiminnanjohtajaa, Ruskatalojen eri toimipisteiden palvelujohtajia ja palveluohjaajia, virikevastaavaa ja Ruskatalojen eri toimipisteiden viriketyöntekijöitä.

Kyselyn vastauksista saatiin kahdenlaista hyötyä. Niiden perusteella pystyttiin osittain arvioimaan opinnäytetyön prosessin onnistumista, koska tavoitteena oli laatia Ruskatalojen käyttöön soveltuva päivätoiminnan suunnitelma. Toiseksi lopullista, Ruskataloille toimitettavaa versiota päivätoiminnan suunnitelmasta pystyttiin täydentämään ja muokkaamaan paremmin Ruskatalojen tarpeita vastaavaksi.

2 KEHITTÄMISHANKE JA SEN TAVOITTEET

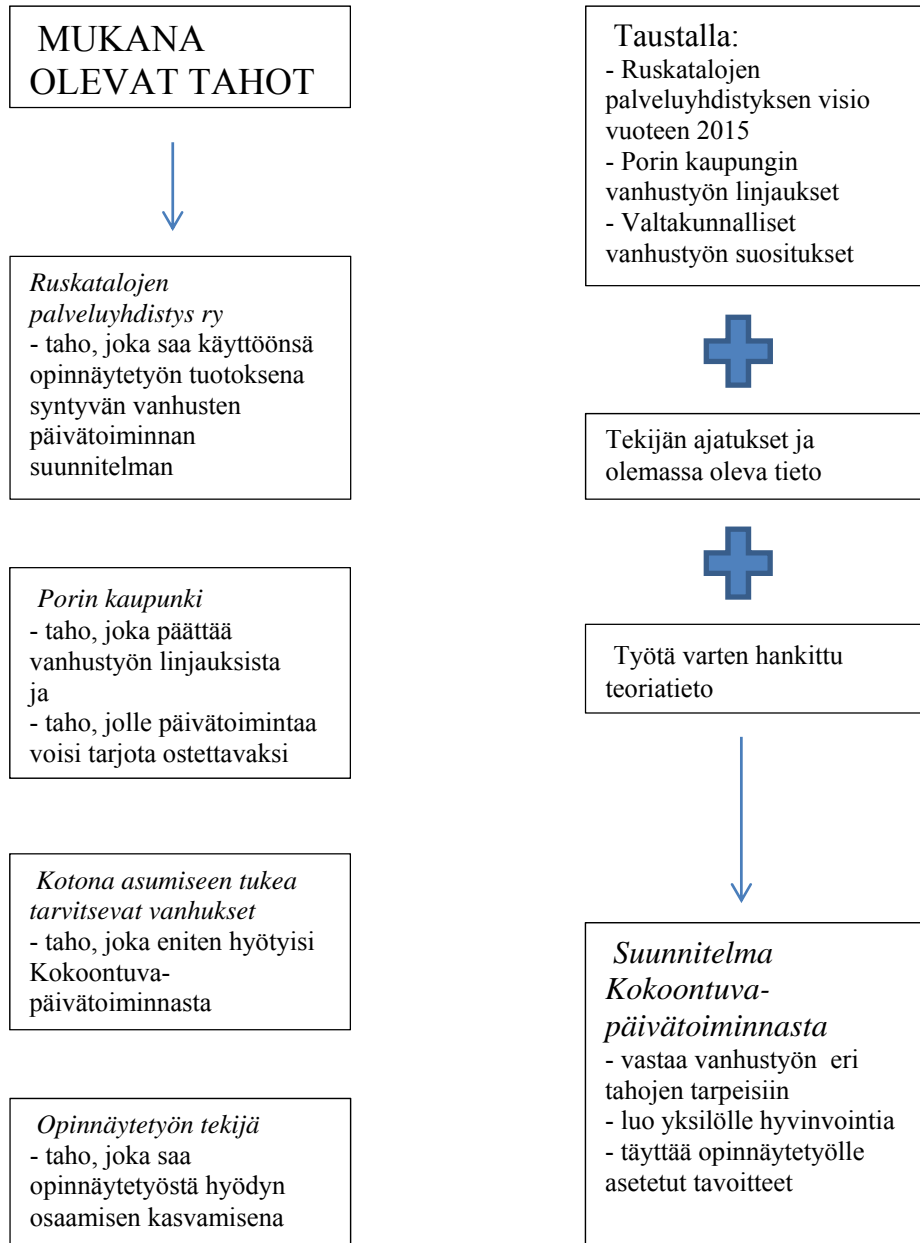
Opinnäytetyö oli luonteeltaan kehittämispainotteinen työ, koska siinä kehitettiin Ruskatalojen palveluyhdistyksen käyttöön uusi palvelu. Opinnäytetyö toteutettiin kehittämishankkeena, jonka toteutuksessa yhdistyvät käytännön toteutus ja tutkimusviestinnän keinot raportoinnissa. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 30-33.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia kirjallinen suunnitelma päivätoiminnasta, joka toteutettaisiin Ruskatalojen palveluyhdistyksen eri palvelutalojen toimipisteissä. Päivätoiminta olisi tarkoitettu Ruskatalojen ulkopuolella asuville vanhuksille, vielä omassa kodissaan asuville, jotka saisivat toiminnasta hyötyä toimintakykynsä ylläpitämiseen ja voimavaroja kotona asumiseen.

Tämän opinnäytetyön tuloksena syntyvän suunnitelman tarkoituksena on tukea sekä Ruskatalojen palveluyhdistyksen että valtakunnallisten vanhustyön visioiden toteutumista. Hankkeen tuotoksen eli suunnitelman toteuttamiskelpoisuudesta hyötyvät monet tahot, ensisijaisesti päivätoiminnan kohteena olevat kotona asuvat vanhukset. Ruskataloille hyöty tulee palveluvalikoiman täydentymisenä ja olemassa olevien resurssien täysivaltaisena hyödyntämisenä. Porin kaupunki ja sen yhteistoiminta-alue saavat uuden kanavan toteuttaa vanhustyön tulevaisuuden suunnitelmien suuntausta kotona asumista tukevista palveluista.

Päivätoiminnan on tarkoitus olla kokonaisvaltaista hyvinvoinnin ja toimintakyvyn ylläpitämistä, keskittyen erityisesti sosiaaliseen osallisuuteen ja henkiseen hyvinvointiin. Vanhus saapuisi aamulla sovittuun Ruskatalojen toimipisteeseen esimerkiksi taksilla, viettäisi päivän osallistuen päiväohjelman mukaiseen tavoitteelliseen toimintaan ja saisi päivän päätteeksi asiakas vielä päivällisen mukaan kotiinsa.

Kehittämishankkeen jäsentämiseksi alla olevassa kaaviossa on kuvattu mukana olevat tahot, heidän osansa hankkeessa ja hankkeesta mahdollisesti hyötyä saavat tahot.

Kuvio 1. Kaavio kehittämishankkeeseen liittyvistä tahoista, hankkeen taustoista ja tuotoksesta.

3 TYÖN TAUSTALLA VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

3.1 Ruskatalojen palveluyhdistys ry yksityisenä palvelutuottajana

Ruskatalojen palveluyhdistys ry on vuonna 1964 perustettu yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelematon yhdistys, joka on perustettu luomaan hyvinvointia porilaisille vanhuksille. Toiminta on alkanut ystävä- ja kerhotoimintana, laajentuen aterial- ja kotipalvelun kautta tarjoamaan asuin- ja avopalveluita. Nyt 2011 yhdistyksellä on neljä palvelutaloa, Ruskakoti, Ruskahovi, Ruskalinna ja Ruskala, jotka tarjoavat 390 palveluasuntoa. (Ruskatalot i.a.)

Ruskatalojen palveluyhdistys ry:n toiminnan tavoitteena on edistää ja kehittää vanhusten, yksinäisten sekä avun tarpeessa olevien yleistä hyvinvointia, terveyttä, vireyttä, omatoimisuutta, sosiaalisia oloja ja turvallista asumista Porin kaupungissa ja sen ympäristössä. Yhdistys järjestää asumispalveluita, hoivapalveluita ja ateriapalveluita. Asumispalveluna tarjotaan vuokra-asunto ja turvallinen pihaympäristö. Hoivapalveluna vaihtoehdot ovat tehostettu palvelu tai dementia-apalvelu. Ateriapalvelu tarjotaan joko palvelutalojen keittiöissä tai kuljetettuna palveluna asiakkaiden kotiin. Palvelu voi olla myös turvapalvelu, peruspalvelu, tuettu palvelu tai valvottu palvelu. (Ruskatalot i.a.)

Ruskatalojen palveluyhdistys ry on asettanut visioonsa vuoteen 2015 toimia vanhustenhuollon edelläkävijänä tuottaen ja kehittäen laadukkaita sekä hyvinvointia tukevia palveluita ikäihmisille Porissa ja sen yhteistoiminta-alueella. Vision saavuttamiseksi asetetuista tavoitteista tämän opinnäytetyön kannalta merkittäviä ovat palvelujen kehittäminen asiakaslähtöisiksi, halutuiksi ja laadukkaiksi sekä osallistuminen vanhustyön kehittämiseen yhdessä Porin kaupungin ja sen yhteistoiminta-alueen vanhuspalveluiden tuottajien kanssa. (Ruskatalot i.a.)

Ruskatalojen palveluyhdistyksessä on menneinäkin vuosina panostettu avopalveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen. 1970-luvulla oli monipuolisia kerhoja, 1980-luvulla

toimivat Kortteliklubit ja 1990-luvun alussa kehitettiin avopalveluita Kokoava – projektin avulla. (Lintunen 2004, 20; 26; 29.)

3.2 Vanhuspalveluiden suuntaukset Porissa ja valtakunnallisesti

Sosiaali- ja terveysministeriön Ikäihmisten palvelujen laatusuositus (2008) nostaa ehkäisevän ja toimintakykyä tukevan toiminnan lisäämisen ja käyttöönoton tärkeäksi. Se mahdollistaa pidemmän kotona asumisen, siirtää hoidon tarvetta myöhemmäksi ja estää ongelmien kasautumista. (Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen kuntaliitto 2008, 21-22.)

Sosiaali- ja terveysministeriön ikääntyneiden palveluiden laatusuosituksen valtakunnallisten tavoitteiden mukaan vuoteen 2012 mennessä 91-92 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä henkilöistä asuu kotona itsenäisesti tai kattavan palvelutarpeen arvioinnin perusteella myönnettyjen sosiaali- ja terveystalveluiden turvin. Tehostun palveluasumisen piirissä olisi 5-6 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a. a)

Vanhusten tarkoituksenmukaisten palveluiden saamisen takaamiseksi Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla laki, jolla turvattaisiin iäkkäiden oikeus tarpeenmukaiseen hoivaan. Ennen lain voimaantuloa palveluiden tarjoamisessa on paljon alueellisia eroja ja epäkohtia. Tavoitteena on sitoa vanhusten palvelut sosiaalipalveluihin niin, että palvelut perustuisivat tarpeen selvittämiseen, palvelusuunnitelman laatimiseen ja mahdollisuuteen arvokkaaseen elämään. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a. b)

Vanhustenhoidon palvelut toteutetaan Porissa lähipalvelualueilla, joita ovat Luoteinen lähipalvelualue, Pohjois-Porin ja Keski-Porin lähipalvelualue, Länsi-Porin ja Luvian lähipalvelualue sekä Itä-Porin ja Ulvilan lähipalvelualue. (Porin kaupunki i.a.).

Porin kaupungin perusturvahankkeen loppuraportin (2009) linjauksissa ennaltaehkäisevän työn lisääminen ja kehittäminen, omaishoitajien tukeminen, intervallipaikkojen lisääminen, virkistystoiminnan järjestäminen kaupungin reuna-

alueille, keskustan vanhusten virkistystoiminnan lisääminen ja neuvontapisteen perustaminen nykyisiä palveluja laajentamalla ja uudelleen organisoimalla ovat esiin nostettuja asioita (Porin kaupunki 2009, 21-22).

3.3 Päivätoiminta palvelutuotteena ja osana vanhustyön palvelujärjestelmää

Vanhusten päivätoiminta on usein omassa yksikössään tapahtuvaa ennaltaehkäisevää avopalvelua. Tavoitteena on vähentää tai ennaltaehkäistä ikääntymiseen liittyviä sosiaalisia tai terveydellisiä haittoja. Toiminnan sisältö on vaihtelevasti erilaisia aktiviteetteja, ohjausta ja neuvontaa, ateriapalveluita tai kerhoja. (Sosnet i.a.)

Teoksessa *Laadukkaat dementia palvelut - opas kunnille* (2008) päivätoiminta määritellään muistioireisen ja hänen perheensä arjessa selviytymistä tukevaksi toiminnaksi. Toteuttamalla sitä kuntouttavalla työotteella kotona asumista tuetaan ja muiden tukipalvelujen tarve vähenee. (Turunen 2008, 71.)

Tuotteistettu sosiaali- ja terveysalan palvelutuote antaa tuottajalle mahdollisuuden määritellä palvelunsa paremmin ja parantaa palvelua palautteen perusteella. Asiakas pystyy vertailemaan tuotteita tai palveluita ja valitsemaan itselleen mieluisimman ja laadukkaimman palvelun. (Jämsä & Manninen 2000, 9.)

Sosiaali- ja terveysalan tuotteen ollessa palvelu, sen tulee silti olla selkeästi rajattavissa, hinnoiteltavissa ja täsmällinen sisällöltään. Palvelun tulisi olla eettinen, sosiaali- ja terveysalan tavoitteiden mukainen ja edistää asiakkaan terveyttä, hyvinvointia tai elämänhallintaa. (Jämsä & Manninen 2000, 13-14.)

Vuorovaikutus ammattilaisen ja asiakkaan välillä on osa sosiaali- ja terveysalan palvelutuotetta. Tarjottaessa palvelua tarjotaan myös ammattilaisen aineetonta osaamista. Tuotteistettu palvelutuote kohdennetaan asiakkaalle ammatillisen osaamisen avulla: tunnistetaan ja täsmennetään asiakkaan tarpeet, asetetaan tavoitteet, valitaan tarkoituksenmukaiset menetelmään ja osataan hallitusti toteuttaa ja arvioida toiminnan toteuttamista. (Jämsä & Manninen 2000, 23-25.)

Ennaltaehkäisevässä vanhustyössä pyritään vaikuttamaan ikääntyvien ihmisten elinoloja, elämänlaatua ja elämänhallintaa huonontaviin tekijöihin. Tavoitteena on vanhenemisprosessien voimavaroja kuluttavien vaikutuksien hidastaminen, sairauksien synnyn ja rappeuttavien oireiden seurausten torjuminen sekä iäkkäiden ihmisten toimintakyvyn edistäminen. Vanhustyössä ennaltaehkäisevä työ tapahtuu laajassa mittakaavassa, pitkällä aikavälillä ja hyvin moniammatillisesti. Korjaavien toimenpiteiden tarpeen väheneminen, kustannussäästöt ja raskaiden palveluiden tarpeen siirtäminen myöhemmäksi ovat ehkäisevällä työllä saavutettavia etuja. (Koskinen, Aalto, Hakonen & Päivärinta 1998, 72-73.)

Porin kaupungissa vanhustenhuollon palvelut on jaettu kotihoidon, tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaishoidon vastuualueisiin. Porin kaupunki tarjoaa

- kotihoitoa kotona ja arjessa selviytymisen tueksi, esimerkiksi apu ruokailuissa ja kotisairaanhoido
- kotona asumista tukevia palveluita, esimerkiksi asunnon muutostyöt, apuvälineet tai lyhytaikaishoito
- vanhusten asumista vuokra-asunnoissa tai tehostettua palveluasumista
- vanhusten pitkäaikaishoitoa Porin kaupunginsairaalan pitkäaikaisosastoilla tai vanhainkodissa
- vanhusneuvoston kunnallisena yhteistoimintaelimenä toimimaan vaikutuskanavana ja asiantuntijana
- veteraanitoimiston palvelut huolehtimaan rintamaveteraanien erityisetuksista
- IKÄPISTE – neuvontapalvelun iäkkäiden henkilöiden tukeen, ohjaukseen ja mielekkääseen toimintaan

(Porin kaupunki i.a.)

Päivätoiminta on osa Porin kaupungin vanhuksille tarjoamaa kotona asumista tukevaa palvelua. Porin kaupunki toteuttaa päivätoimintaa vuonna 2011 vanhainkoti-päiväkeskus Himmelissä, 400-vuotiskodissa, Pihlavan vanhustentalossa ja Viikkarin Valkamassa. Yksityistä päivätoimintaa on Rinkeplummassa sekä myös Viikkarin Valkamassa. (Porin kaupunki i.a.)

4 PÄIVÄTOIMINNAN SUUNNITELMAN SISÄLLÖN RAKENTUMINEN

Ruskatalojen palveluyhdistys ry:lle esiteltävä kirjallinen suunnitelma pyrkii olemaan selkeä ja informatiivinen tiedonantaja. Tavoitteena on, että lukija saa siitä niin hyvän kuva esiteltävästä toiminnasta, että voisi sen pohjalta lähteä toteuttamaan päivätoimintaa.

Suunnitelman sisältämässä palvelun kuvauksessa kerrotaan tiiviisti se, mitä tämän työn raportissa kerrotaan tarkemmin. Kokoontuva-päivätoiminta on Ruskatalojen palveluyhdistyksen tuottamaa kokonaisvaltaista kuntouttavaa päivätoimintaa, jota tarjotaan yhdistyksen toimipisteissä Ruskakodissa, Ruskahovissa, Ruskalinnassa ja Ruskalassa. Päivätoiminnan on tarkoitus olla ennaltaehkäisevää ja toimintakykyä monipuolisesti tukevaa toimintaa, keskittyen sosiaaliseen osallisuuteen ja henkiseen hyvinvointiin.

Päivätoiminnan toteuttamisen reunaehdot nousivat esille jo työn suunnittelun alkuvaiheessa. Toiminta sovitetaan Ruskatalojen toimipisteiden muun toiminnan yhteyteen, joten asiakasmäärä päätettiin rajata viiteen. Viidelle kohderyhmään soveltuvalle asiakkaalle riittää yksi työntekijä. Palvelun hankkijan eli Porin kaupungin tai asiakkaan itse tulee huomioida, että osallistujan tulee pärjätä päivän ajan yhden työntekijän tukemana. Päivätoiminnan hinnan tulee pysyä kohtuullisissa rajoissa, joten kuljetuspalvelu rajattiin sisällön ulkopuolelle. Kuljetus vaatisi myös lisää resursseja Ruskataloilta.

Kokoontuva-päivätoiminnan kohderyhmä nousee esiin Sosiaali- ja terveysministeriön ikäihmisten palvelujen laatusuosituksista, Porin kaupungin perusturvahankkeen loppuraportista ja Ruskatalojen palveluyhdistyksen vuoden 2015 visiosta. Nämä sisällöt on selvitetty aikaisemmin työn taustalla vaikuttavien tekijöiden esittelyssä.

Kohderyhmiä nousi esiin käytetyn taustatiedon pohjalta kolme, jotka esitellään kohderyhmävalinnan perusteina olleista vanhustyön suuntauksista poimituista

perusteista. Ensimmäinen ryhmä ovat yli 75-vuotiaat kotona asumiseen tukea tarvitsevat vanhukset, toinen ryhmä alle 75-vuotiaat kotona asumiseen tukea tarvitsevat vanhukset ja kolmantena ryhmänä ovat omaishoidossa olevat kotona asumiseen tukea tarvitsevat vanhukset.

Kohderyhmä on tarkoitus tavoittaa Porin kaupungin avulla, koska palvelu tarjotaan Porin kaupungin alueella tai sen yhteistoiminta-alueella asuville vanhuksille. Palvelun hankkii Ruskatalojen palveluyhdistykseltä Porin kaupunki ostopalveluna ja tällöin kaupunki myös valitsee asiakkaat. Toisena vaihtoehtona on, että asiakas maksaa itse osallistumisensa päivätoimintaan tai saa maksua varten Porin kaupungilta palvelusetelin.

Päivätoiminnan tarkoitus ja tavoitteet ovat myös asioita, jotka selviävät työn taustatiedoista ja nousevat esiin vanhustyön tulevaisuuden tarpeista. Tarkoitus on tuottaa kokonaisvaltaista kuntouttavaa päivätoimintaa, joka täyttää sekä Porin kaupungin että valtakunnalliset laatusuositukset ja pystyy sisällöltään toteuttamaan Ruskatalojen palveluyhdistyksen visiota vuoteen 2015. Tavoitteet jaetaan yleisiin ja yksilökohtaisiin eli asiakaskohtaisiin tavoitteisiin.

Yleiset tavoitteet

- vastata vanhustyön palveluiden lisääntyvään kysyntään
- vastata vanhustyön palveluiden muuttuviin vaatimuksiin
- tarjota palvelun hankkijalle ja käyttäjälle laadukas palvelu
- toimia ennaltaehkäisevänä ja asiakkaan omassa kodissa asumista tukevana palveluna
- auttaa Ruskatalojen visioiden tavoittamisessa

Yksilökohtaiset tavoitteet

- kokonaisvaltainen toimintakyvyn ylläpitäminen
- tuetaan asiakkaan olemassa olevia voimavaroja
- kannustetaan asiakasta käyttämään omia vahvuuksiaan
- annetaan asiakkaalle pärjäämisen ja onnistumisen kokemuksia
- luodaan asiakkaalle tunne turvallisuudesta ja huolenpidosta

4.1 Kokonaisvaltaisuus ja kuntouttava työote päivätoiminnassa

Asiakas hankkii palvelutuottajalta palvelun, jonka toteuttamista varten laaditaan asiakkaan kanssa yhdessä suunnitelma. Palvelu muodostuu asiakkaalle prosessiksi, jonka vaiheina ovat vähintään vireillepano, toteutus ja lopettaminen. Asiakkaan palvelutarve selvitetään alussa mahdollisimman tehokkaasti haastattelemalla, havainnoimalla tai tutkimusten avulla. Toteutus määräytyy alkuvaiheessa laaditun / sovitun sisällön mukaisesti. Kun palvelutarpeessa tapahtuu muutos, suunnitelma voidaan tarkistaa ja arvioida päivitetyksi tai palvelu voidaan lopettaa. (Suomen kuntaliitto 1999, 21-22.)

Kokoontuva-päivätoimintaan osallistuvalla vanhuksella tehdään toiminnan aluksi Ruskatalojen asukkaillekin tehtävän palvelusuunnitelman pohjalta alkukartoitus ja suunnitelma päivätoiminnan tavoitteista. Kartoitus ja suunnitelma sisältävät asiakkaan perustiedot, toimintakyvyn eri osa-alueilla, lääkityksen, ruokailutiedot, kiinnostuksen kohteet ja harrastukset sekä muita asiakkaalle merkityksellisiä asioita.

Kokonaisvaltaisuus on ensimmäinen keskeisistä päivätoiminnan sisällön tekijöistä. Kokonaisvaltainen ote näkyy ottamalla huomioon ihminen fyysisenä, psyykkisenä, sosiaalisena ja hengellisenä kokonaisuutena. Koska Porin kaupungilla on jo tarjolla erityisesti muistisairaille suunnattua päivätoimintaa Rinkeplummassa, Kokoontuva-päivätoiminta suuntaa sosiaalisen osallisuuden ja henkisen hyvinvoinnin erityiseen huomioimiseen.

Kokonaisvaltaisuus näkyy myös asiakkaan tarpeita vastaavien palvelujen kokonaisuutena. Palvelukokonaisuuden kanssa pitäisi pystyä työskentelemään huomioiden asiakkaan palvelutarpeen muutokset, yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kesken sekä asiakkaan itsemääräämisoikeus. (Voutilainen ym. 2002, 52.)

Kuntouttava työote näkyy toisena päivätoiminnan sisällön vaikuttajista. Kuntouttava työote korostaa asiakkaan oman toimintakyvyn huomioon ottamista aina kun se on mahdollista. Asiakkaan annetaan tehdä itse kaikki mihin hän pystyy ja työntekijälle jää tehtäväksi tukeminen, ohjaaminen sekä motivointi. Kuntouttava työote edellyttää tavoitteellisuutta, sitoutumista ja konkreettista arviointia. Arjen työ tehdään yhteisiä

sovittuja toimintatapoja noudattaen. Työote näkyy myös arvoissa ja asenteissa. Mielekäs tekeminen kuntouttaa ja tämän tekemisen löytäminen yhdessä on tärkeätä. Arviointi tapahtuu tavoitteiden saavuttamisen kautta. Arvioimassa voivat olla asiakas itse, työntekijät tai läheiset. (Voutilainen ym. 2002, 43-47.)

4.2 Päivätoiminta toimintakykyä tukemassa

Toimintakyky kattaa ihmisen elämästä selviytymisen kokonaisvaltaisesti. Arjessa selviytyminen ja kulloisenkin elämäntilanteen hallinta kertovat toimintakyvystä, samoin ihmisen motivaatio selviytymisen ylläpitämiseen. Toimintakykyä tarkastellaan usein vain fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen näkökulman pohjalta, vaikka huomio pitäisi kiinnittää kokonaisuuteen ja siihen, mitä ihminen itse tahtoo ja kokee. Toimintakykyyn kiinnitetään usein huomiota vasta, kun se alkaa jollain osa-alueella heiketä. Luopuminen ei tällöin ole ainoa toimintavaihtoehto, vaan toimintakykyä voidaan yrittää parantaa, ylläpitää tai muokata ympäristö toimintakyvyn tilaa vastaavaksi. (Kela i.a.)

Fyysinen toimintakyky heikkenee iän myötä välttämättä, koska elinten toimintakyky heikkenee. Toimintakyvyn muutos on hyvin yksilöllistä, mutta yleensä se alkaa näkyä arkielämässä vasta 75. ikävuoden jälkeen. Muutokset fyysisessä toimintakyvyssä näkyvät helposti elämänlaadussa sairauksien, kipujen, lihasvoiman vähenemisen ja tasapainon heikkenemisen vaikutuksissa arkielämästä suoriutumiseen. (Aejmelaeus, Kan, Katajisto & Pohjola 2007, 29-30; 35.)

Liikkuminen ylläpitää fyysistä toimintakykyä ihmisen ikääntyessä. Se ylläpitää myös henkistä hyvinvointia. Liikkumisreseptin avulla vanhustakin voidaan kannustaa huolehtimaan fyysisestä kunnosta. Reseptin täytön yhteydessä kartoitetaan liikuntatottumukset, tavoitteet liikkumiselle, ohjeita liikkumiseen ja miten liikkumisen toteutumista seurataan. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos i.a. & UKK-instituutti i.a.)

Päivätoiminnan yhteydessä voidaan puhtaasti liikunnan lisäksi keskittyä vanhuksen koordinaation ylläpitämiseen ja parantamiseen. Koordinaatioharjoittelun osa-alueita voivat olla reaktiokyky, tasapaino, yhdistelykyky, suuntautumiskyky, muuntelu- ja sopeutumiskyky, rytmikyky ja erottelukyky. Hyvä koordinaatiokyky lisää vanhuksen

turvallisuudentunnetta ja itsetuntoa. (Lähdesmäki & Vornanen 2009, 120.) Ohjaaja pystyy suunnittelemaan harjoitteista joko yksin tai ryhmässä tehtäviä.

Psyykkinen toimintakyky muuttuu ihmisen vanhetessa aiheuttaen muutoksia älyllisissä toiminnoissa, tunne-elämässä ja persoonallisuudessa. Ajattelemisen, muistaminen, oppiminen ja havaitseminen voivat heiketä eriasteisesti vanhetessa. Persoonallisuus ja tunne-elämä ovat vanhuudessa elämäkokemuksen rakentamia. Psyykkinen toimintakyky määräytyy ihmisen kyvystä selviytyä edellä älyllisistä ja henkisistä ponnistuksista sekä ihmisen asenteesta omaan elämänlaatuunsa. (Aejmelaeus ym. 2007, 14; 21; 35.)

Sosiaalinen toimintakyky on vaikeasti määriteltävissä sen monikerroksellisuuden ja psyykkiseen toimintakykyyn liittyvien yhtäläisyyksien vuoksi. Sosiaalisuutta tarkastellaan yhteiskuntaan sopeutumisen, voimavara-ajattelun, ihmissuhteiden ja yhteisöjen pohjalta. Toisaalta sosiaalinen toimintakyky on usein iän tuoman kokemuksen ja persoonallisuuden kehittymisen kannalta hyvä, mutta toisaalta aktiivisuus ja yhteiskunnalliset osallistumismahdollisuudet heikkenevät iän myötä heikentäen näin sosiaalista toimintakykyä. (Aejmelaeus ym. 2007, 24-25.)

Yksinäisyyttä lievittävä ja sosiaalista aktiivisuutta ylläpitävä ryhmätoiminta on usein tuloksellista, mutta haastavaa, koska sopivan homogeenistä ryhmää voi olla vaikea koota. Vanhukset eivät helposti myönnä yksinäisyyttään, vaikka ovat myöhemmin hyvin tyytyväisiä toteutuneeseen toimintaan. (Blomqvist & Hovila 2005, 7; 27-28.)

Ennaltaehkäisevä psykososiaalinen kuntoutus on se toimintatapa, joka muodostuu psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämisen yhteydessä. Yksinäisyyden vähentäminen, ajatusten jakaminen, ystävystyminen, liikkeellelähdön säilyminen ja elämänlaadun paraneminen ovat tavoitteellisen toiminnan mahdollistamia saavutuksia. Tuloksellisuus vaatii ryhmän ohjaajan tukea, sillä harvoin tapaaminen lähes vieraassa ympäristössä ei välttämättä kannusta vanhuksia oma-aloitteiseen sosiaalistumiseen. (Blomqvist & Hovila 2005, 7; 22; 28.)

Psykososiaalista tukea voi tarjota yksilö- tai ryhmämuotoisena myös matalan kynnyksen kohtaustapaikkana tai suljettuna ryhmänä. Toiminnan tavoitteena on tarjota asiakkaille

luottamusta herättävä ilmapiiri ja mahdollisuus selventää omaa elämäntilannetta. Ryhmässä tuki näyttäytyy vertaistukena ja asioiden jakamisena toisten samassa tilanteessa olevien kanssa. Henkisen hyvinvoinnin tukemiseen ja ylläpitämiseen tähtäävän ennaltaehkäisevän työn tulokset olleet hyviä, arkitoimintoihin liittyvät asiat ovat helpottuneet, mieliala kohonnut ja elämänlaatu parantunut. (Altti & Rutanen 2011, 20-21.)

Luovan toiminnan ja eri taidemuotojen on todettu lisäävän ihmisen henkistä hyvinvointia. Musiikki esimerkiksi vaikuttaa vanhuksilla mieleen, kehoon ja tunteisiin. Se voi virkistää, tuoda esiin herkistäviäkin muistoja tai tarjota rytmin liikkeen muodostamiselle. Luovan toiminnan avulla saadaan keinoja vuorovaikutuksen lisäämiseen, itseilmaisun tukemiseen, voimaantumiseen ja yhteisöllisyyden kokemiseen. (Pantsu, 2011, 19-20.)

Muistelutyö on luovan toiminnan keinoja henkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämisessä. Muistelutyö rakentaa puuttuvaa yhteisöllisyyttä, vähentää yksinäisyyttä, valmentaa muutoksiin ja antaa voimavaraistavan kokemuksen menneisyyden asiantuntijana olemisesta. Toteuttamismenetelmiä voivat olla muisto- ja teemarasiatyöskentely, muistojen teatteri (yhteisöteatteri, tarinateatteri) tai erilaiset tarinalliset ja visuaaliset muistelutyön menetelmät (sadutus, sarjakuvatyöskentely, skräppäys, kuva- ja värityöskentely, teemanäyttelyt). Muistelutyön hyvyys syntyy mahdollisuudesta luovuuteen, elämyksellisyyteen, toiminnallisuuteen ja yhteisöllisyyteen. (Hohental-Antin 2009, 24-31, 39, 59-61, 87-96, 101-103.)

Hengellistä toimintakykyä on mahdollista ylläpitää sallimalla vanhuksen toimia oman elämänskatsomuksensa mukaan loppuun asti. Hengellisyys säilyy ihmisessä myös vanhana, jos se on ollut myös aikaisemmin osa elämää. Elämänskatsomuksen säilyttäminen ja kunnioittaminen voi auttaa mukautumaan vanhuuden mukanaan tuomiin muutoksiin ja valmistautumaan tulevaan. Oman hengellisyys säilyttämisen mahdollisuus ylläpitää yksilöllisyyttä, kunnioittaa itsemääräämisoikeutta, pitää yllä psyykkistä eheyttä ja luo sosiaalista yhteenkuuluvuutta. (Koskinen ym. 1998, 136-137.)

Vanhan ihmisen hengellisyttä voi tukea tunnistamalla tämän hengellisyys tarpeen ja arvostamalla sitä. Hengellisten tekstien lukeminen tai laulujen laulaminen ovat tärkeää

sielunhoitoa, joten niitä on hyvä tarjota joko tapahtumina tai materiaalina. Tukemista on myös hengellisiin tilaisuuksiin osallistumisen mahdollisuus, joko konkreettisesti tai pelkästään hiljentyminen mahdollistamalla. Toisille voi olla tärkeätä saada vieraita esimerkiksi uskonnollisesta yhteisöstä. (Lähdesmäki & Vornanen 2009, 210-214.)

4.3 Ruskatalojen palveluyhdistyksen resurssit päivätoiminnan toteuttamiseen

Ruskatalojen palveluyhdistyksen palvelutalot on rakennettu vastaamaan vanhusten tarpeisiin. Jokaisessa toimipisteessä on ajanmukaisiksi ja toimiviksi tarkoitettut yhteiset tilat, joissa on hissit, invavarustus, levähdyspaikkoja, asfaltoidut pihat ja hälytysjärjestelmät. (Ruskatalot i.a.) Toimipisteisiin on näiden yhteisten tekijöiden lisäksi rakennettu erilaisia viihtymiseen ja yhteisiin tapahtumiin, viriketoimintaan tai liikuntaan suunnattuja erikoisuuksia.

Ruskakoti:

- uima-allas
- kuntoruletti-rata sisätiloissa
- aistitilat
- viriketila
- grillikatos

Ruskahovi:

- kuntorata ulkona
- oleskelunurkkaus
- esiintymislava takapihalla
- viriketila

Ruskalinna:

- toiminnallinen kesärata ulkona
- kuntoruletti-rata sisätiloissa
- sininen huone
- suuri juhlasali
- viriketila

Ruskala:

- turvallinen sisäpiha
- keskustan ja Kirjurinluodon läheisyys

Villa Ruska on toiminut asukkaiden virkistyspaikkana vuodesta 2010. Siellä on ajanmukaiset apuvälineet huomioon ottavat tilat. Tiloissa on salit, keittiöt ja saunatilat. (Ruskatalot i.a.)

Erityisesti muistiongelmaiselle fyysinen ympäristö on merkityksellinen, jopa toimintakykyyn vaikuttava. Riittävä tila liikkumiselle ja yhdessäololle, riittävät aika- ja paikkaorientoitumista helpottavat vihjeet, hahmottamista helpottavat tekijät ja turvallisuudentunnetta ylläpitävät asiat ovat tärkeitä. (Voutilainen 1997, 139-140.)

Kannustava, toimintakykyä tukeva ja erilaisuutta kunnioittava ilmapiiri luovat psykososiaalisen ympäristön ja sen merkityksen. Vanhuksen mahdollisuus aktiiviseen osallistumiseen ja yhteistyöhön toiminta- tai asuinympäristön kanssa ovat psykososiaalisesti tärkeitä. (Lähdesmäki & Vornanen 2009, 38.)

Viherympäristöjen avulla vanhuksille luodaan mahdollisuuksia mielekkääseen puuhasteluun, ulkoiluun, sosiaaliseen yhdessäoloon ja mukavien muistojen mieleen palauttamiseen. Nämä taas kohottavat mielialaa, parantavat unen laatua ja keskittymiskykyä, elvyttävät kognitiivisia kykyjä ja vahvistavat hallinnan tunnetta sekä identiteettiä. Viherympäristöjen positiiviset vaikutukset näkyvät siis suoraan ja monipuolisesti vanhuksen toimintakyvyssä. (Salovuori 2011, 32-33.)

Päivätoiminnan toteuttamista varten jokaisesta Ruskatalojen yksiköstä tulisi järjestää osallistujia varten seuraavat tilat ja tarvikkeet:

- naulakot ja säilytyslokerot / -tilat
- ruokailutilat
- sauna, suihku, pukuhuone
- pyykinpesukone ja kuivausrumpu
- sovitusti vapaana olevat virike- ym. tilat
- tilat lepoa varten

Päivätoimintaa varten jokaiseen järjestävään palvelutaloon tulisi palkata yksi pelkästään päivätoiminnan ohjaamiseen keskittyvä työntekijä. Työntekijälle tulisi varata toimistotöitä varten oma toimistotila.

Palvelutalot voisivat itsenäisesti päättää päivätoiminnan osa-alueiden järjestämisestä. On esimerkiksi mahdollista, että yksiköiden työntekijät huolehtivat päivätoimintaryhmän jäsenten saunotuksesta ja pyykeistä tai että viriketyöntekijä vastaa päivän virikkeellisestä ohjelmasta.

4.4 Rahoitus

Tilaaja-tuottaja-mallissa palvelun tilaajan toimii julkinen taho ja tuottajana julkinen tai yksityinen palveluntuottaja tai kolmas sektori. Toimintatapaa varten palvelu pitää tuottaa, kustannukset ja hankinnat laskea, laatua arvioida ja palvelun toteutumista valvoa. Mallissa kunta voi hankkia tuotetut palvelut ostopalveluina tai se voi tarjota käyttäjälle palvelusetelin palvelun hankkimista varten. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 21.)

Kunnat noudattavat ostopalvelutilanteissa hankintoja ja palveluiden kilpailuttamista sääteleviä lakeja. Näitä ovat laki julkisista hankinnoista (348/2007), erityisalojen hankintalaki (349/2007), hankinta-asetus (321/2010) ja laki julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta (321/2010). (Sinervo ym. 2010, 24.)

Kuntien yksityisiltä tuottajilta tai kolmannelta sektorilta ostopalveluina hankkimat kuntarahoitteiset palvelut nähdään tehokkuutta ja tuottavuutta kohottavina. Ostopalveluja käyttämällä saadaan vertailukohta kunnan omalle palvelutuotannolle, voidaan alentaa tuotantokustannuksia ja vähennetään kunnan tarvetta sitoa omaa pääomaa esimerkiksi kiinteistöihin. (Sinervo ym. 2010, 24.)

Kokoontuva-päivätoiminta on mahdollista toteuttaa myös ilman Porin kaupungin osallistumista rahoitukseen. Tällöin mahdollisia rahoituskanavia voisivat olla Leader-hanke, Tekesin kehittämishanke, Ely-keskusten tarjoama pitkän aikavälin kilpailukykyä kehittävä tuki tai ESR-rahoitus.

Vanhusten päivätoiminnalle on vanhusten määrän lisääntyessä, palvelutarpeen kasvaessa ja avopainotteisuuden korostuessa selvästi olemassa paikka palvelujärjestelmässä, sekä yleisesti että Porin kaupungin tilannetta ajatellen. Kokoontuva-päivätoiminnan suunnitelma on nimensä mukaisesti suunnitelma. Siihen on sisällytetty toteuttamisen kannalta oleelliset kohdat, mutta ei laskelmia toteuttamisen kustannuksista.

Tässä opinnäytetyössä laadittu Kokoontuva-päivätoiminnan suunnitelman tarkoituksena on olla suunnitelma, jonka pohjalta päivätoimintaa voisi lähteä toteuttamaan. Suunnitelmaan on sisällytetty päivätoiminnan kannalta keskeiset asiat, mutta ei esimerkiksi laskelmia toteuttamisen kustannuksista tai arviota palvelun hinnasta. Perusteluna tälle on se, että Ruskatalojen palveluyhdistys ei olisi yksin toteuttamassa toimintaa, vaan mukana olisi myös esimerkiksi Porin kaupunki. Tällöin olisi yhteisesti sovittava esimerkiksi kustannuksiin merkittävästi vaikuttavat henkilökuntamitoitus, työntekijän koulutusvaatimus ja päivätoimintaryhmän koko.

4.5 Laatu ja sen arviointi

Päivätoiminnan toteuttamisessa noudatetaan Ruskatalojen palveluyhdistyksen arvoja, joita ovat

- vanhusten arvostaminen
- laadukkuus
- turvallisuus
- luotettavuus
- ystävällisyys
- yksilöllisyys
- viihtyisyys
- taloudellisuus

(Ruskatalot i.a.)

Dokumentointi ja kirjaaminen ovat osa laatutyötä. Dokumentointi kertoo sen, mitä on sovittu ja mitä on tehty. Erilaisia kanavia dokumentoida ja näin saada asiat osaksi laadunhallintaa ovat työohjeet, kokous- ym. muistiot, hoito- ja palvelusuunnitelmat,

perehdytys, toimintasuunnitelma, huoltokirjaukset, työvuorolistat, asiakaspalautteet, taloushallinnon tositteet, mittaustulokset ja asiakasasiakirjat. Dokumentoinnin avulla pystytään jäljittämään tietoja, seuraamaan tosiasioita, arvioimaan toimintaa ja toimimaan läpinäkyvästi. (Voutilainen ym. 2002, 208.)

Päivätoiminnan toteuttamisessa seurataan Ruskatalojen palveluyhdistyksen laatukäsikirjaa ja dokumentoinnissa noudatetaan Laadukas kirjaaminen Ruskataloissa – opasta. Päivätoimintaa toteutettaessa pyritään toimimaan ongelmia ehkäiseviä toimenpiteitä käyttäen ja mahdolliset ongelmat hoidetaan korjaavilla toimenpiteillä heti niiden havaitsemisen jälkeen. Toiminnan kehittämistarpeita seurataan päivittäisen työn yhteydessä, mutta myös kuukausittaisissa tiimipalavereissa, johdon kanssa yhteistyössä, kehityskeskusteluissa ja kehittämispäivillä. (Laatukäsikirja 2011, 11.)

Arvioinnilla pitää olla tavoitteita. Näitä voivat olla palvelun parantaminen, palvelun vaikutusten arviointi ja palvelun tehokkuuden arviointi. Voidaan myös selvittää, vastataanko asiakkaiden tarpeisiin, palvelun toimivuutta tai yrittää miksi palvelu toimii tai ei toimi. (Robson 2001, 26-27.)

Kattava arviointi sisältää kysymykset tarpeiden, prosessien, vaikutuksien ja tehokkuuden arvioinnista. Aiheet liittyvät toisiinsa loogisesti, esimerkiksi ilman tietoa tarpeista ei voida arvioida tehokkuutta. Sujuva arviointi ja onnistuneet tulokset kertovat kokonaisuudessaan toimivasta projektista. (Robson 2001, 77-78.)

Laatukäsikirjan mukaisina mittaus- ja arviointimenettelyinä voisi käyttää:

- tyytyväisyyskysely 1 x vuosi
- ateriapalaute 1 x vuosi
- suullinen ja kirjallinen palaute
- palautelaatikon käyttö
- mahdolliset opiskelijoiden / harjoittelijoiden palautteet

(Laatukäsikirja 2011, 14.)

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS JA TUOTOKSET

5.1 Toteutuksen prosessi

Ajatus vanhusten päivätoiminnan suunnitelmasta lähti liikkeelle syksyllä 2010 kun Ruskatalojen palveluyhdistyksen Vapari-projektin ohjaaja laittoi talteen esitteen vanhusten päivätoiminnasta. Opinnäytetyön tekijä oli tällöin työharjoittelussa Vapari-projektissa ja opinnäytetyön aiheen valinta oli ajankohtainen. Asiasta keskusteltiin ja todettiin, että päivätoiminnan suunnittelussa olisi aihetta kokonaisen opinnäytetyön tekemiseen.

Tammikuussa 2011 hankkeesta esiteltiin ensimmäiset idealuonnokset ja toteutusaikataulu. Keväällä 2011 valmistui myös hankesuunnitelma, jonka pohjalta kehittämishanketta lähdettiin toden teolla toteuttamaan. Opinnäytetyöhön liittyvää teorialtietoa kerättiin kesän ja syksyn 2011 aikana. Sitä pyrittiin hankkimaan luotettavista lähteistä ja käyttämään monipuolisesti kirjallisuutta, virallisjulkaisuja, lehtiartikkeleita ja Internet-lähteitä.

Työn etenemisen ja sisällön muodostumisen seuraamiseksi pidettiin tapaamisia Vapari – projektin ohjaajan ja tekijän kesken noin kerran kuussa. Keväällä 2011 tekijä myös keskusteli työstä Ruskatalojen palveluyhdistyksen toiminnanjohtajan kanssa saaden arvokkaita ajatuksia Ruskatalojen ajatuksista päivätoiminnan suhteen.

Suunnitelman sisällöstä teetettiin juuri ennen opinnäytetyön seminaariesittelyä syksyllä 2011 pienimuotoinen kysely yhdistyksen toiminnanjohtajalle, palvelutalojen palvelujohtajille, palveluohjaajille, virikevastaavalle ja palvelutalojen viriketyöntekijöille. Kyselyllä selvitettiin vastaajien yleistä suhtautumista päivätoiminnan toteuttamiseen Ruskataloissa, kunkin ”omassa” talossa ja sitä, mitä hyvää tai huonoa vastaajat löytävät suunnitelmasta.

Kyselyn tarkoituksena oli enemmän saada tukea työn loppuun saattamiseen kuin saada suora palaute suunnitelman sisällöstä. Vastauksia ei varsinaisesti ollut tarkoitus käyttää

suunnitelman sisällön muokkaamiseen, vaan poimia niistä selkeimmät huomiot puutteista ja hakea varmistusta työn oikealle suunnalle. Kaikki henkilöt, kenelle kysely lähetettiin, vastasivat siihen. Vastaukset olivat kannustavia ja kaikki vastaajat myötämielisiä vanhusten päivätoiminnan järjestämiseen sekä yleisesti Ruskataloissa että omassa talossa.

”Valmiiksi ajateltu... Hyödynnetty jokaisen talon omat erityiset piirteet”

”selkeä, kiteytetty hyvin.”

”runko valmiina, nyt vain lisää yksityiskohtia”

”tarvetta päivätoiminnalle varmasti löytyy”

Opinnäytetyön kappaleissa kolme (Työn taustalla vaikuttavat tekijät) ja neljä (Päivätoiminnan suunnitelman sisällön rakentuminen) näkyvät työn kehittämishankkeen keskeisin vaihe eli perustelu sille, miksi juuri tällainen vanhusten päivätoiminnan suunnitelma olisi laadittava. Päivätoiminnan sisällössä tekijän omat ajatukset ja visio olivat alusta asti vahvasti esillä. Tekijän omasta näkökulmasta huolimatta suunnitelman sisältö on pyritty perustelemaan myös teoreettisesti ja huomioimaan työn taustalla vaikuttavat tekijät.

Kehittämishankkeen prosessi toteutui syklisesti jakautuen ensiksi viiteen ajatukselliseen vaiheeseen 1) perustieto päivätoiminnasta 2) luonnos suunnitelmasta 3) teorialiedon kerääminen 4) päivätoiminnan suunnitelman laatiminen ja 5) kehitysehdotusten pohjalta tehty muokkaus sekä päivätoiminnan suunnitelmaan että opinnäytetyöraporttiin. Näiden viiden vaiheen lomassa muotoutui opinnäytetyön kirjallinen raportti, jonka rakentuminen voidaan jakaa karkeasti kolmeen vaiheeseen 1) tavoitteet ja taustatekijät 2) teorialieto ja 3) prosessikuvaus, johdanto, arviointi ja pohdinta.

Prosessin kuvaus ja sen arviointi osoittautuivat haastaviksi. Moni asia työssä oli tekijälle niin itsestään selvä, että sen kuvaus sanallisesti oli vaikeata. Yrityksestä huolimatta kaikkia prosessin vaiheita ei myöskään ollut kirjattu riittävän tarkasti ylös. Keskeiset vaiheet olivat selvillä, mutta ajatusviivamaisesti, jolloin prosessikuvaus jää väistämättä niukemmaksi kuin mitä ehkä olisi hyvä.

5.2 Tuotoksen esittely

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi kirjallisessa muodossa oleva suunnitelma ”Kokoontuva-päivätoiminta Ruskataloissa”.

Tekijä päätyi alla esitettyyn suunnitelman rakenteeseen, koska näin eri osa-alueet on esitelty selkeästi ja tiiviisti, mutta silti informatiivisesti.

- Palvelun kuvaus
- Kohderyhmä ja sen tavoitettavuus
- Toiminnan tarkoitus ja tavoitteet
- Palvelun sisältö ja alustava päiväohjelma
- Olemassa olevat ja vaadittavat resurssit
- Laatu ja sen arviointi

Kyselyn perusteella suunnitelmaa täydennettiin tai muokattiin muutamilla huomioilla tai lisäyksillä.

”lepomahdollisuus pitää myös järjestää”

Koska päivätoiminnan kohderyhmä oli tekijälle itsestään selvä ja ainakin ajatuksissa mielletty suhteellisen hyväkuntoiseksi, lepomahdollisuus jäi täysin huomiotta. Lepomahdollisuus lisättiin suunnitelman kohtaan, missä esitellään päivätoimintaa varten tarvittava resurssit.

”joidenkin asioiden päällekkäisyys jo olemassa oleviin palveluihin ja toimintatapoihin”

Vastauksesta huomaa, että lukija ei ole ymmärtänyt suunnitelmaa niin kuin tekijä sen tarkoitti. Epäselväksi jää, onko syy tekstissä vai lukijan tarkkaavaisuudessa. Selvyyden vuoksi tekijä silti tarkasti, että asiat olisi esitetty mahdollisimman selvästi ja yksiselitteisesti.

Työntekijämäärää tekijä pohti paljon. Mitoituksen riittävyys nousi myös esiin vastauksissa.

”vaikka ryhmäläisiä on vain viisi, yksi työntekijä ei ehkä riitä”

Suunnitelma sisältää silti vain yhden työntekijän / viisi asiakasta, koska se on määrä, johon prosessin alussa päädyttiin Ruskatalojen edustajan kanssa.

Kyselyn vastauksista esiin nousseita pohdintoja ja kysymyksiä, kuten sairaslomajärjestelyjä, testausta ennen toteutusta, opiskelijoita, yhteistyötä kotihoidon kanssa tai asiakkaiden kuljetuksia ei ole sen enempää huomioitu suunnitelmassa. Nämä huomiot ovat asioita, jotka täytyy päättää vasta tarkemman suunnittelun yhteydessä muiden osapuolten kanssa yhteistyössä. Huomioista voi päätellä, että vastaajat ovat todella miettineet päivätoiminnan toteutusta ja pohtineet asiaa myös asiakkaiden kannalta.

Päivätoiminnan kirjallinen suunnitelma on opinnäytetyön liitteenä. Tuotoksena saatu päivätoiminnan suunnitelma voidaan antaa sellaisenaan Ruskatalojen palveluyhdistyksen käyttöön. Yhdistyksen edustajalla on ollut mahdollisuus seurata työn edistymistä prosessin alusta asti. Suunnitelmassa on myös otettu huomioon kyselyllä saadut sisältöä koskevat selvennys- / parannusehdotukset.

Opinnäytetyön kappaleissa kaksi (Kehittämishanke ja sen tavoitteet) ja kolme (Työn taustalla vaikuttavat tekijät) selviävät työn tausta ja ne syyt, miksi päivätoimintaa ylipäätään lähdettiin suunnittelemaan. Suunnitelman sisältöä on pyritty perustelemaan kappaleessa neljä (Päivätoiminnan suunnitelman sisällön rakentuminen) teorialiedolla niin, että kaikella opinnäytetyössä esitetyllä päivätoiminnan sisällöllä olisi järkevä merkitys.

Merkittävimpiä asioita Kokoontuva-päivätoiminnan suunnitelmassa ovat sen ajankohtaisuus, palvelun selkeä kohderyhmä ja näiltä oletettavasti löytyvä kysyntä sekä suuntaus sosiaalisen osallisuuden ja henkisen hyvinvoinnin tukemiseen. Ei ollut tarkoituksenmukaista lähteä suunnittelemaan päivätoimintaa esimerkiksi muistisairaille, koska heille on jo sellaista tarjolla Porissa. Yksinäisyys nousee jatkuvasti esiin vanhuksista puhuttaessa. Vanhustyön hoidollinen puoli säilyy kotipalvelulla ja kotisairaanhoidolla, joten päivätoimintaan sisältyy vain asiakkaan kannalta oleellinen hoito.

Kehittämishankkeilla aikaan saadut tulokset jaetaan ensimmäisen ja toisen asteen tuloksiin. Ensimmäisen asteen tulokset ovat esimerkiksi parannuksia työn tuottavuudessa, johtamisessa, henkilöstön tiedonsaanti- tai vaikutusmahdollisuuksissa tai työympäristössä. Toisen asteen tulokset ovat tuloksia, jotka tuottavat välillistä hyötyä muillekin tahoille esimerkiksi jalostuneena osaamisena, uudenalaisina vuorovaikutussuhteina tai hyvien käytäntöjen malleina, menetelminä tai välineinä. (Alasoini 2006, 42.)

Yllä mainitut Alasoinin (2006) esittämät ensimmäisen ja toisen asteen tulokset ovat sovellettavissa ja poimittavissa myös tästä opinnäytetyöstä. Ensimmäisen asteen tulokset tästä kehittämishankkeesta näkyvät, jos päivätoimintaa lähdetään toteuttamaan. Silloin voidaan ajatella saavutettavan parannuksia työn tuottavuudessa (enemmän Ruskatalojen resursseja käyttöön) ja vaikutusmahdollisuuksissa (vastataan vanhustyön tulevaisuuden suuntauksiin). Toisen asteen tuloksena muutkin tahot voivat käyttää hyödykseen ajatusta kokonaisvaltaisesta ja kuntouttavasta päivätoiminnasta tai päivätoiminnasta, joka suuntaa vanhusten sosiaalisen osallisuuden ja henkisen hyvinvoinnin lisäämiseen.

Kehittämishankkeen taustalla on ollut Ruskataloilta lähtenyt ajatus vanhusten päivätoiminnasta ja he ovat saaneet olla mukana suunnittelutyössä. Tältä pohjalta tarve opinnäytetyön tekemiselle on ollut ja sen tuotoksella voidaan tarjota ratkaisua, jos päivätoimintaa lähdetään toteuttamaan.

Hankkeen tuotoksena saatu vanhusten päivätoiminnan suunnitelma on selkeä ja kattava. Silti sen heikkoutena voi olla yleisluontoisuus, joka havaittiin vasta työn loppuvaiheessa. Ruskatalojen palveluyhdistyksen eri toimipisteet eroavat toisistaan resursseiltaan, joten toteutuessaan päivätoiminta tapahtuisi luultavasti tämän suunnitelman sisältöä muokaten. Asia ei ole kuitenkaan kovin merkittävä, koska varioimalla voidaan palvella laajempaa asiakasryhmää ja käyttää tehokkaasti eri resurssit hyödyksi.

6 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI

Hanke oli aiheeltaan mielenkiintoinen ja sitä oli opettavaista toteuttaa. Prosessina hanke oli pitkä ja sen olisi voinut ehkä toteuttaa lyhyemmässäkin ajassa, koska tekijällä oli alusta asti hyvin selkeä visio työn sisällöstä. Toisaalta ajan kanssa kypsytelty suunnitelma on valmistuessaan sellainen, että se on laatijansa mielestä riittävän hyvä.

Aikataulullisesti prosessi eteni kevään 2011 hankesuunnitelman mukaisesti. Aikataulu laadittiin alussa väljäksi, jotta työtä ehtisi tehdä rauhassa. Nyt prosessin loppuvaiheessa on käynyt ilmi, että kiire tuskin olisi ollut työn valmistumisen este. Luovuuden ja ahkeruuden puute ovat olleet keskeisimmät hitaan etenemisen syyt.

Ruskatalojen palveluyhdistyksessä suhtauduttiin positiivisesti opinnäytetyön tekemiseen ja heidän taholtaan tuli hyödyllisiä ajatuksia työn toteuttamiseen, kannustusta prosessin edetessä ja arvokasta palautetta opinnäytetyön prosessin onnistumisen arviointiin.

Haastavinta opinnäytetyön tekemisessä oli huomioda asioiden esittely saman sisältöisesti sekä kirjallisessa työssä että suunnitelmassa. Ruskatalojen työntekijät eivät välttämättä lue koko opinnäytetyötä, joten heidän täytyy saada tarvitsemansa tieto erilliseksi laaditusta suunnitelmasta. Suunnitelman ensimmäinen versio osoittautui liian yksinkertaiseksi. Kyselyyn vastanneet kaipaivat tietoa, jotka olivat tekijälle itsestään selviä.

Toisena haasteena oli sisällyttää kirjalliseen osioon sellaista teoreettista tietoa, joka on oleellista suunnitelman sisällön kannalta. Teorialla piti myös pystyä perustelemaan suunnitelmaan nostetut sisällöt.

Kehittämishankkeena päivätoiminnan suunnitelman laatiminen osoittautui sen verran luovaksi, että työskentely muuttui sykliseksi suunnitellun säännöllisen etenemisen sijaan. Ajatuksia ja ideoita ei voi pakottaa syntymään, vaan on kerättävä riittävästi taustatietoa ja sen jälkeen luonnostelua apuna käyttäen lähdettävä suunnittelemaan tuotoksen sisältöä.

Kehittämishankkeen toteuttaminen mahdollisti tavoitteellisen ja suunnitelmallisen toiminnan harjoittamisen. Prosessin varrella oli päivämääriä, jolloin työstä piti aina esittää uutta tietoa. Tiedonhankintataidot, viestinnälliset esittämistaidot ja yhteistyötaidot korostuivat kun prosessissa oli tekijän lisäksi mukana Ruskatalojen palveluyhdistyksen edustajat ja Diak.

Yhteistyön, palautteen ja vertaisarvioinnin näkökulmasta prosessi eteni melko hyvin. Ruskatalojen puolesta yhteistyö toimi hyvin ja tukea sai aina tarvittaessa. Opinnäytetyön prosessiin kuuluu koululla melko vähän tapaamisia, mutta niistä sai hyvän sysäyksen työn edistämiseen. Palautetta ja vertaisarviointia sai rakentavasti ja työn kehittämiseen kannustavasti.

Kokoontuva-päivätoiminnan suunnitelman laatimisen voi arvioida olevan kehittämishankkeena onnistunut, koska sen tavoitteet saavutettiin. Tuotoksena syntyi kirjallinen päivätoiminnan suunnitelma sekä opinnäytetyö kirjallisena raporttina kehittämishankkeen toteuttamisesta.

Suunnitelman sisältö saatiin vastaamaan opinnäytetyön prosessin aluksi määriteltyihin asioihin eli Ruskatalojen palveluyhdistyksen vision toteuttamisessa tukemiseen ja valtakunnallisten vanhustyön suuntausten huomioimiseen. Tämä näkyy toteuttamiskelpoisen suunnitelman ollessa uusi palvelumahdollisuus ja kysyntään vastaaja.

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämishankkeena, jonka tavoitteena oli laatia Ruskatalojen palveluyhdistys ry:lle toteuttamiskelpoinen vanhusten päivätoiminnan suunnitelma. Tarkoituksena oli, että päivätoiminta täyttäisi sisällöltään vanhustyön toteuttamisen tulevaisuuden suuntauksia. Aiheena vanhusten päivätoiminta ei ehkä ole ainutlaatuinen tai omaperäinen, mutta ehdottomasti ajankohtainen. Vanhustyö on ja tulee olemaan muutosten edessä väestön vanhenemisen ja palveluiden avopainotteisuuden lisääntymisen myötä.

Tätä varten tekijä otti työn lähtökohdiksi Ruskatalojen palveluyhdistyksen vision vuoteen 2015, Porin kaupungin vanhustyön linjaukset ja valtakunnalliset Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksot. Ruskatalojen visiona on tuottaa laadukkaita, ajanmukaisia ja hyvinvointia tukevia palveluja. Valtakunnallisesti vanhustyön suuntaus ja painotus on ennaltaehkäisevässä ja kotona asumista tukevassa toiminnassa. Tätä noudattaa myös Porin kaupungin suunnitelma lisätä ennaltaehkäisevää työtä, tukea omaishoitajia sekä lisätä vanhusten virkistystoimintaa.

Näiden palvelusuuntausten lisäksi opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa esille nousivat ajatukset vanhuksen huomioimisesta kokonaisvaltaisena yksilönä ja toimintakyvyn kokonaisvaltainen tukeminen. Eri lähteistä, myös aikakauslehdistä, keskustelupalstoilta yms. vähemmän virallisista, voi huomata vanhusten sosiaalisen osallisuuden ja henkisen hyvinvoinnin vähentyneen. Työn tavoitteena olleen ajanmukaisen ja toteuttamiskelpoisen suunnitelman rungoksi rakentui edellä mainitun pohjalta kokonaisvaltainen kuntouttava päivätoiminta, joka keskittyy sosiaalisen osallisuuden ja henkisen hyvinvoinnin lisäämiseen. Päivätoiminta nimettiin Kokoontuva-päivätoiminnaksi, johon on mahdollista sisällyttää lyhennelmä sisällön määritelmästä.

Vanhusten päivätoiminta nähdään tässä opinnäytetyössä osana vanhusten palvelujärjestelmän avopalvelua, joka tukee vanhuksen arjessa ja kotona selviytymistä. Palvelu tuotetaan, kuten muutkin palvelut ja se voidaan määritellä, hinnoitella sekä arvioida. Sosiaali- ja terveysalan palveluna Kokoontuva-päivätoiminta tarjoaa muutakin

kuin konkreettisen päivänviettopaikan, ohjelman ja ravinnon. Vuorovaikutus, ammattiosaaminen ja hyvinvointi ovat aineeton osa palvelua.

Opinnäytetyön taustalla vaikuttavat lähtökohtaiset tekijät ovat keskeisesti vaikuttaneet päivätoiminnan suunnitelman kohderyhmään, heidän tavoitettavuuteensa Porin kaupungin kautta, toiminnan tavoitteisiin sekä ajatukseen palvelun tarjoamisesta ostopalveluna Ruskataloilta Porin kaupungille. Vielä omassa kodissaan asuville vanhuksille suhteellisen omatoimista toimintakykyä vaativa Kokoontuva-päivätoiminta tuntuu haasteelliselta toteuttaa. Silti molemmat, sekä päivätoiminta että kohderyhmä ovat sitä, minkä vanhustyön eri tahojen tulevaisuuden suunnitelmat haluaisivat kohtaavan.

Kokoontuva-päivätoiminta on tässä opinnäytetyössä suunniteltu toteutettavaksi Ruskatalojen palveluyhdistyksen eri palvelutaloissa. Se näkyy suunnitelman taustalla vaikuttavissa tekijöissä, alustavasti laaditussa päiväohjelmassa, resurssien huomioimisessa ja toiminnan arvioinnissa. Toimintakyvyn eri osa-alueiden huomioiminen, kokonaisvaltaisuus ja kuntouttava työote eivät silti ole tiettyyn toimijaan sidottuja. Ruskatalojen palveluyhdistys on tunnettu vanhustyön osaaja, vanhuksia ihmisinä arvostava ja mahdollinen vaikuttamaan myös valtakunnallisesti, siksi yhdistykselle oli mielekästä lähteä suunnittelemaan vanhusten päivätoimintaa.

Eettisyys nousee kehittämishankkeessa esille vastuun ottamisena mahdollisen hankesuunnitelman laatimisessa, aikataulun noudattamisessa sekä suunnitelman seuraamisessa ja arvioinnissa (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 36). Prosessina kehittämishanke eteni syklisesti, mutta suunnitellun aikataulun mukaisesti. Työ vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin ja valmistui ilman ongelmia. Prosessin vaiheiden kirjaamiseen olisi voinut panostaa enemmän prosessin aikana, jotta lopullisen raportin laatiminen olisi ollut helpompaa. Toteutetun muistiin merkinnän pohjalta sai kuitenkin laadittua totuudenmukaisen ja luotettavan kuvauksen, koska merkinnät eivät olleet virheellisiä.

Tekijä pyrki toimimaan avoimesti ja liikaa suuntautumatta työtä tehdessään. Suunnitelma on laadittu tietylle taholle, mutta sen ei ole ollut tarkoitus vaikuttaa

sisältöön oleellisesti. Resurssit ovat ainoat selkeästi tiettyyn tahoon suuntaavat, muut sisällön osat voidaan ajatella sovellettavaksi mahdollisille muillekin toteuttajille.

Luotettavuus on pyritty varmistamaan perustelemalla tehdyt päätökset sekä teoreettisessa osassa että prosessin kuvauksessa. Suunnitelman ei pitäisi sisältää osia, jotka on vain poimittu jostain ja liitetty työhön. Perusteluissa on pääsääntöisesti onnistuttu, vaikka välillä oli vaikea miettiä mikä on tekijän omaa tuotosta työtä varten ja mitkä asiat tarvitsevat lähdemerkinnän peräänsä.

Luotettavuuden arvioinnissa päivätoiminnan suunnitelman sisällöstä teetetty pieni kysely on kaksijakoinen. Toisaalta siitä saadut positiiviset vastaukset osoittavat, että tekijä on työssään ollut oikeilla jäljillä. Toisaalta pikaisesti laadittu lomake on kysymyksineen hieman johdatteleva ja saattaa kannustaa vastaamaan positiivisesti.

Jatkotutkimusten kannalta Kokoontuva-päivätoiminta antaa useamman aiheen. Jos päivätoiminta toteutetaan, asiakastyytyväisyyttä voidaan mitata sekä vanhuksilta että Porin kaupungilta. Muita mahdollisia tutkimusaiheita ovat työntekijöiden tyytyväisyys, päivätoiminnan vaikuttavuus, Ruskatalojen asukkaiden ja työntekijöiden kokemukset päivätoiminnan vaikutuksesta talojen toimintaan ja erilaiset kehittämissuunnitelmat. Jos päivätoimintaa ei toteuteta tai toteutetaan myöhemmin toisenlaisella rungolla, voidaan pohtia miksi Kokoontuva ei ollut soveltuva toteutustapa. Aloitetun Kokoontuva-päivätoiminnan epäonnistuminen esimerkiksi asiakkaiden tyytymättömyyden tai muun syyn takia olisi myös tutkimuksen arvoinen asia.

LÄHTEET

- Aejmelaesus, Riitta; Kan, Suvi; Katajisto, Kaija-Riitta & Pohjola, Leena 2007. Erikoistu vanhustyöhön. Osaamista hyvään arkeen. WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Alasoini, Tuomo 2006. Teoksessa Seppänen-Järvelä, Riitta & Karjalainen, Vappu (toim.). Kehittämistyön risteyskiä 2006. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Altti, Piia & Rutanen, Maaret 2011. Seniorinuotta tekee ennalta ehkäisevää vanhustyötä. Vanhustenhuollon uudet tuulet 5/2011.
- Blomqvist, Lisbeth & Hovila, Elina 2005. Ryhmätoiminnan ja koulutuksen arviointi. Yhdessä elämyksiä arkeen – projekti. Vanhustyön keskusliiton raportti 3/2005. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Diakonia ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Viitattu 8.3.2011.
http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/C_17_ISBN_9789524930994.pdf
- Hohental-Antin, Leonie 2009. Muistot näkyviksi. Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. Juva. WS Bookwell.
- Jämsä, Kaisa & Manninen, Elsa 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. Tammi.
- Kela i.a. Viitattu 25.11.2011. Saatavissa
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/261006153959HJ?OpenDocument>
- Koskinen, Simo; Aalto, Leena; Hakonen, Sinikka & Päivärinta, Eeva 1998. Vanhustyö. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lintunen, Tiina 2004. Vanhuksista välittäen. Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry 50 vuotta. Pori. Kehitys Oy.
- Lähdesmäki, Leena & Vornanen, Liisa 2009. Vanhuksen parhaaksi. Hoitaja toimintakyvyn tukijana. Helsinki. Edita.
- Pantsu, Leena 2011. Hyvinvointia ja voimaantumista luovasta toiminnasta. Vanhustenhuollon uudet tuulet 6/2011.

Porin kaupunki. i.a. Viitattu 8.3.2011.

<http://www.pori.fi/perusturva/ikaihmissenpalvelut/kotonaasumistatukevatpalvelut.html>.

Porin kaupunki 2009. Perusturvahanke. Loppuraportti. Viitattu 8.3.2011.

http://www.pori.fi/material/attachments/julkaisut/5tavtox97/Perusturva_loppuraportti.pdf.

Robson, Colin 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Ruskatalojen palveluyhdistys ry i.a. Viitattu 8.3.2011. www.ruskatalot.fi

Ruskatalojen palveluyhdistys ry 2011. Laatukäsikirja.

Salovuori, Tuomo 2011. Vihreydestä vireämpi vanhuus. Sosiaalitieto 5-6/2011.

Sinervo, Timo; Noro, Anja; Tynkkynen, Liina-Kaisa; Finne-Soveri, Harriet; Lilja, Reija & Syrjä, Vesa 2010. Yksityinen vai kunnallinen palveluasuminen? Kustannukset, asiakasrakenne, hoidon laatu ja henkilöstön hyvinvointi. Raportti 34. Helsinki. Yliopistopaino.

Sosnet i.a. Viitattu 24.10.2011. Saatavissa www.sosnet.fi.

Sosiaali- ja terveysministeriö i.a. a) Viitattu 8.3.2011.

http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/ikaihmiset/palvelujen_laatu/laatusuositus.

Sosiaali- ja terveysministeriö i.a. b) Viitattu 23.10.2011.

<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1556083#fi>.

Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2008:3. Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. Viitattu 8.3.2011.

http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1063089#fi.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2008:47. Ikäihmisten palveluiden uudet konseptit. Viitattu 8.3.2011.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLE-6421.pdf.

Suomen Kuntaliitto 1999. Laadunhallinta vanhusten kotihoidossa ja asumispalveluissa. Toimintamalleja ja työvälineitä tueksi laatutyöhön. Helsinki. Kuntaliiton painatuskeskus.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos i.a. Viitattu 24.10.2011. Saatavissa www.ktl.fi.

- Turunen, Tuija 2008. Päivätoiminta tukee muistioireisen ja hänen perheensä arjessa selviytymistä. Teoksessa Sormunen, Saila & Topo, Päivi (toim.) Laadukkaat dementia palvelut - opas kunnille 2008. Oppaita 72. Helsinki. Stakes.
- UKK-instituutti i.a. Viitattu 24.10.2011. Saatavissa www.ukkinstituutti.fi
- Voutilainen, Päivi 1997. Dementoituvan erityispiirteet huomioon ottava fyysinen ympäristö. Teoksessa Heimonen, Sirkkaliisa & Voutilainen, Päivi (toim.) Dementoituva hoitotyön asiakkaana 1997. Tampere. Tammer-Paino Oy.
- Voutilainen, Päivi; Vaarama, Marja; Backman, Kaisa, Paasivaara, Leena, Eloniemi-Sulkava, Ulla & Finne-Soveri, Harriet U. 2002. Ikäihmisen hyvä hoito ja palvelu. Opas laatuun. Oppaita 49. Stakes. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITE 1: KYSELY KOKOONTUVA - PÄIVÄTOIMINNASTA

Hei!

Olen laatinut opinnäytetyönäni suunnitelman vanhusten päivätoiminnan toteuttamisesta Ruskatalojen palveluyhdistyksen palvelutaloissa. Suunnitelma kulkee nimellä **Kokoontuva - päivätoiminta** ja se tulee sanoista kokonaisvaltainen kuntouttava päivätoiminta.

Opinnäytetyön prosessini kannalta olisi mukava saada mielipiteitä päivätoiminnan toteuttamisesta Ruskatalojen eri toimipisteissä ja kommentteja suunnitelman sisällöstä.

Toivon vastausten palautusta viimeistään 26.10.2011

Kiitos vastauksestasi, se on tärkeä työlleni!

Ystävällisin terveisin

Maija Vihervirta

lisätiedot maija.vihervirta@student.diak.fi tai 044-xxx xxxx

1. Vanhuksille tarjottava päivätoiminta sopisi täydentämään Ruskatalojen palveluyhdistyksen palvelutarjontaa

☐ kyllä

☐ ei

2. Vanhusten päivätoimintaa voisi toteuttaa toimipaikassamme

☐ kyllä

☐ ei

3. Suunnitelma on selkeä ja toteuttamiskelpoinen joko sellaisenaan tai hieman muunneltuna

☐ kyllä

☐ ei

4. Hyvää suunnitelmassa on

5. Huonoa / parannettavaa suunnitelmassa on

Kiitos!

LIITE 2: SUUNNITELMA KOKOONTUVA - PÄIVÄTOIMINNASTA

KOKOONTUVA-PÄIVÄTOIMINTA
RUSKATALOISSA

Maija Vihervirta

28.11.2011

SISÄLLYS

PALVELUN KUVAUS	3
KOHDERYHMÄ JA SEN TAVOITETTAVUUS	3
TOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITTEET	4
PALVELUN SISÄLTÖ JA ALUSTAVA PÄIVÄOHJELMA	5
OLEMASSA OLEVAT JA VAADITTAVAT RESURSSIT	6
LAATU JA SEN ARVIOINTI	8

PALVELUN KUVAUS

Kokoontuva - päivätoiminta on Ruskatalojen palveluyhdistyksen tuottamaa kokonaisvaltaista kuntouttavaa päivätoimintaa. Se on osa Porin kaupungin vanhustenhuollon palvelujärjestelmän avopalveluita. Päivätoiminnan toteuttamispaikkoja ovat Ruskatalojen toimipisteet Ruskakoti, Ruskahovi, Ruskalinna ja Ruskala.

Päivätoiminnan tarkoitus on olla tavoitteellista ennaltaehkäisevää ja vanhuksen toimintakykyä monipuolisesti tukevaa toimintaa. Toiminnan painopiste on sosiaalisen osallisuuden ja henkisen hyvinvoinnin tukemisessa. Asiakkaalle laaditaan palvelusuunnitelma, jossa määritellään esim. toiminnan tavoitteet ja suunniteltu kesto.

KOHDERYHMÄ JA SEN TAVOITETTAVUUS

Päivätoiminnalla on kolme kohderyhmää; kotona asuvat

1. yli 75-vuotiaat kotona asumiseen tukea tarvitsevat
2. alle 75-vuotiaat kotona asumiseen tukea tarvitsevat
3. omaishoidossa olevat kotona asumiseen tukea tarvitsevat

Porin kaupunki osoittaa päivätoiminnan asiakkaat. Tavoitteena olisi, että ryhmät olisivat asiakkailtaan mahdollisimman samankuntoisia. Vaihtoehtoisesti asiakas voi hankkia palvelusetelin ja sen avulla hakeutua palvelun piiriin.

Päivätoimintaryhmän koko 5 asiakasta / työntekijä / talo. Ryhmä voi kokoontua neljänä päivänä viikossa, yksi päivä viikossa varataan työntekijän dokumentointia yms. varten. Työntekijämäärä / ryhmä asettaa reunaehdot asiakkaiden kuntoisuudelle ja heidän tarvitsemilleen apuvälineille tai avun määrälle.

TOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Päivätoiminnan tarkoitus on tuottaa sekä Porin kaupungin että valtakunnalliset laatusuositukset täyttävää ennaltaehkäisevää ja toimintakykyä tukevaa toimintaa.

Palvelu tähtää tyytyväiseen asiakkaaseen ja hänen tarpeidensa täyttöön.

Yleiset tavoitteet

- vastata vanhustyön palveluiden lisääntyvään kysyntään
- vastata vanhustyön palveluiden muuttuviin vaatimuksiin
- tarjota palvelun hankkijalle ja käyttäjälle laadukas palvelu
- toimia ennaltaehkäisevänä ja asiakkaan omassa kodissa selviytymistä tukevana palveluna
- auttaa Ruskatalojen visioiden tavoittamisessa

Yksilökohtaiset tavoitteet

- kokonaisvaltainen toimintakyvyn ylläpitäminen
- tuetaan asiakkaan olemassa olevia voimavaroja
- kannustetaan asiakasta käyttämään omia vahvuuksiaan
- tarjotaan asiakkaalle pärjäämisen ja onnistumisen kokemuksia
- luodaan asiakkaalle tunne turvallisuudesta ja huolenpidosta

Asiakkaan palvelupolku:

- asiakas tai hänen asioidenhoitajansa ottaa yhteyttä kaupungin päivätoiminnasta vastaavaan henkilöön ja kertoo palvelutarpeesta
- kaupungin päätös päivätoiminnan tarpeen täyttymisestä ja ohjaus Ruskataloihin
- tapaaminen ja palvelusta sopiminen Ruskatalojen kanssa
- päivätoiminnan aloitus, alkukartoitus ja suunnitelman teko
- toiminnan jatkaminen sovitusti, suunnitelman tarkastus säännöllisesti
- asiakkaan tyytyväisyyden mittaaminen, jatkuva toiminnan parantaminen

PALVELUN SISÄLTÖ JA ALUSTAVA PÄIVÄOHJELMA

Asiakkaan aloittaessa päivätoiminnan hänen kanssaan tehdään alkukartoitus. Kartoituksen tekemiseen osallistuvat asiakas, omainen / asioidenhoitaja ja päivätoiminnan vetäjä. Kartoitus sisältää asiakkaan taustatiedot, toimintakyvyn tilan ja tavoitteet päivätoiminnalle.

Käyntipäiviä on yksi viikossa, jokaiseen päivään sisältyy

- terveellinen ruoka aamupalasta päivälliseen (päivällinen mukaan)
- fyysisen toimintakyvyn ylläpito mielekkään, turvallisen ja tarkoituksenmukaisen liikunnan avulla
- suihku, sauna ja muu henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen
- pyykkien pesu
- viriketoiminta kädentaitojen, muistin ja mielenvirkeyden ylläpitämiseksi
- sosiaaliset kontaktit sosiaaliseen ja henkiseen hyvinvointiin
- omaisyhteistyö, paperi- yms. asioissa avustaminen

Päivätoiminta ei sisällä kuljetuspalvelua, vaan asiakas hankkii itsenäisesti tarvitsemansa kuljetuksen

Päiväohjelma voidaan laatia kunkin päivän ryhmän erityistarpeet huomioon ottaen, esimerkiksi kaikki ryhmien ei tarvitse sisältää saunomista ja pyykkien pesua.

8.15-8.45	Saapuminen, aamupala, kuulumiset, wc
8.45-9.30	Aika- ja paikkaorientaatio, lehden luku, ohjelman läpi käyminen, wc
9.30-10.30	Fyysinen tunti; jumppaa, ulkoilua, uintia tms.
10.30-12.30	Lounas ja saunotukset vuoronperään, likapyykeistä huolehtiminen
12.30-13.30	Toiminnallinen tuokio; askartelu, bingo, lukeminen ym.
13.30-14.00	Iltapäiväkahvi seurustellen
14.00-15.00	Ystäväpiiri / pulinakerho / vertaistuki ryhmässä, asioiden hoitoa
15.15	Lähtö kotiin, päivällisen saa mukaan

Työntekijä huolehtii kirjauksesta Ruskatalojen ohjeistuksen mukaisesti.

OLEMASSA OLEVAT JA VAADITTAVAT RESURSSIT

Ruskatalot on rakennettu palvelemaan iäkkäitä ihmisiä ja suunnittelussa on otettu huomioon toimintakyvyn muutokset sekä apuvälineiden vaatimat ratkaisut. Taloissa on tilavat sisätilat, invamitoitus, hissit, hälytysjärjestelmät ja turvalliset asfaltoidut ulkoalueet.

Jokaisessa toimipaikassa on ajanmukaisten ja toimivien yleisten tilojen lisäksi erityiset piirteensä. Kaikkia toimipisteitä palvelee virkistyspaikkana Villa Ruska.

Ruskakoti:

- uima-allas
- kuntoruletti-rata sisätiloissa
- aistitilat
- viriketila
- grillikatos

Ruskahovi:

- kuntorata ulkona
- oleskelunurkkaus
- esiintymislava
- viriketila

Ruskalinna:

- kesärata ulkona
- muistojen huone
- suuri juhlasali
- viriketila

Ruskala:

- sisäpiha

Päivätoimintaa varten jokaiseen järjestävään palvelutaloon tulisi palkata yksi pelkästään päivätoiminnan ohjaamiseen keskittyvä työntekijä, koulutukseltaan esimerkiksi lähihoitaja tai sosionomi. Työntekijälle tulisi varata toimistotöitä varten oma toimistotila.

Päivätoiminnan toteuttamista varten jokaisesta Ruskatalojen yksiköstä tulisi järjestää osallistujien käyttöön seuraavat tilat ja tarvikkeet:

- naulakot ja säilytyslokerot / -tilat
- ruokailutilat
- sauna, suihku, pukuhuone
- pyykinpesukone ja kuivausrumpu
- sovitusti vapaana olevat virike- ym. tilat
- tilat lepoa varten

Tiloina ja tarvikkeina käytetään mahdollisuuksien mukaan jo olemassa olevia välineitä, päivätoiminta ei esimerkiksi tarvitse ”omaa” pyykkikonetta. Päivätoiminta on erillinen muusta tarjottavasta palvelusta, mutta sulautuu talojen toimintaan joustavasti.

Mahdollisia muita rahoituskanavia ovat:

- RAY
- Leader-hanke
- Tekes / kehittämishanke
- Ely-keskuksen pitkän aikavälin kilpailukykyä kehittävä tuki
- ESR-rahoitus

LAATU JA SEN ARVIOINTI

Seurataan valtakunnallisia vanhustyön laatusuosituksia ja Porin kaupungin vanhustyön linjauksia.

Päivätoiminnan toteuttamisessa noudatetaan Ruskatalojen palveluyhdistyksen arvoja, joita ovat

- vanhusten arvostaminen
- laadukkuus
- turvallisuus
- luotettavuus
- ystävällisyys
- yksilöllisyys
- viihtyisyys
- taloudellisuus

Mittaus- ja arviointimenettelyinä käytetään Laatukäsikirjan mukaisesti:

- tyytyväisyyskysely 1 x vuosi
- ateriapalaute 1 x vuosi
- suullinen ja kirjallinen palaute asiakkailta ja muilta tahoilta
- palautelaatikon käyttö
- mahdolliset opiskelijoiden / harjoittelijoiden palautteet

Päivätoimintaa toteutettaessa pyritään toimimaan ongelmia ehkäiseviä toimenpiteitä käyttäen ja mahdolliset ongelmat hoidetaan korjaavilla toimenpiteillä heti niiden havaitsemisen jälkeen.

Toiminnan kehittämistarpeita seurataan päivittäisen työn yhteydessä, mutta myös kuukausittaisissa tiimipalavereissa (vrt. viriketyöntekijöiden yhteispalaverit), johdon kanssa yhteistyössä, kehityskeskusteluissa ja kehittämispäivillä.